16. štev. V Kranju, dne 18. aprila 1913. XIV. leto.

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin, — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravništvo je v hiši štev. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

Izhaja vsak petek : ob petih zvečer :

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za petit-vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravništvu naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Birmovanje v kranjskem dekanatu.

Premilostni gospod knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič se povrne danes s slovenskimi romarji iz Rima domov in jutri prične kanonično vizitacijo in birmovanje po škofiji. Obiskal bode letos 73 župnij. Prihodnjo nedeljo bo birma na Viču in v četrtek, 24. aprila, dopoldne v Besnici. Iz Besnice se pripelje Presvetli v četrtek popoldne ob štirih v Kranj, kjer bo ostal tri dni, da poseti razne zavode. Po vsprejemu pred župno cerkvijo pojde pogledat Sirotišnico. V petek zjutraj se udeleži procesije v rožnivenško cerkev, ker bo ta dan god sv. Marka, potem obišče dopoldne gimnazijo, popoldne dekliško ljudsko šolo, v soboto zjutraj ob 7. uri bo maševal na Rupi, nato pojde v deško ljudsko šolo v Kranju in popoldne v cerkev in šolo na Premskovo, v nedeljo bo pa birma v Kranju.

Nato bo birma po kranjskem dekanatu in sicer: Na vnebohod 1. maja v Naklem, v petek 2. maja v Lomu, v nedeljo 4. maja v Tržiču, v ponedeljek 5. maja v Kovorju, v torek 6. maja v Križah, v sredo 7. maja v Dupljah, v četrtek 8. maja v Podbrezjah, v nedeljo 18. maja v Šmartinu, v ponedeljek 19. maja pri Sv. Joštu (sveta maša), v torek 20. maja v Mavčičah, v sredo 21. maja v Trbojah, v nedeljo 25. maja v Šenčurju, v ponedeljek 26. maja v Predosljih, v torek 27. maja v Goričah, v sredo 28. maja na Trsteniku, v četrtek 29. maja v Preddvoru, v petek 30. maja v Kokri, v nedeljo 1. junija v Cerkljah, v torek 3. junija na Šenturški Gori, v sredo 4. junija v Velesovem, v petek 6. junija v Zapogah in v nedeljo 8. junija v Smledniku.

Bližajo se dnevi radostnega pričakovanja za mladino. Povsod se že giblje za njo brez števila pridnih rok. Tudi odrasli Gorenjci bodo z veseljem pozdravili svojega rojaka, ki bo prišel ljubo mladino potrjevat v veri naših očetov, v oni edino zveličavni veri, ki je temelj časne in večne sreče našega naroda.

POZDRAV

Premilostnemu knezu in škofu dr. Antonu Bonaventuri Jegliču ob prihodu v Kranj.

Vladika jasni! V sivem Kranju, have!
Izbrani knez svetosti in modrosti,
Veliki sin Gorenjske, cerkve prave
Apostol neutrudni; vzor kreposti,
Težak Gospodov, pridnejši od Bede,
Edinec: knez in demokrat! Slabosti
Poznavajoč Ti izročene črede,
Izboren propovednik, spovednik, pisatelj,
Svoj ljubi narod braniš tuje zmede.
Cvetoče ljudske vzgoje Ti ravnatelj,
Obziren z zapeljanimi, prevdano
Prenašaš, ko te sramoti pisatelj,
Ubog poštenja, še za zapeljano
Siroto moliš: Saj ne ve, kaj dela!
Bogu in ljudstvu v prid z močjo nevgnano
Ogradil si areno vzgoje. Cela
Neskončna Cerkev Te zato spoštuje,
Apostol, Kranjska, če ne bi hotela,
Veličati Te mora, Te blagruje . . .
Edensko Te darilo pričakuje:
Nesmrtna krona vekovečne slave! —
Tvoj govor, Svetli, mesto Kranj naj čuje,
Učitelja naj zre modrosti prave,
Radostno knezu roko poljubuje!
Apostol jasni! V sivem Kranju, have!

I. Mohorov.

PODLISTEK.

Resje in brezje.

Gorenjske novele. Piše **J. Mohorov.** (Dalje.)

2. Roženkravt, rožmarin . . .

Dalje si Švedi niso upali za sedaj. Sčasoma pa je čutil Matajec, da bo menda vendar že čas in da stopi pod hruško in otrese sad. Pa je bilo narobe. Šel je bil hrušk trest z lesnike. Matajec ni izgubil poguma in ko je zopet enkrat potresel Staretovko, mu je padel resen vprašaj v naročje:

„Koga, ti misliš zares?"

Pripomnil je, da se ne šali, pa da hoče baš Špelico, da bo vsaj vedel za koga se trudi in dela. In potem je začel razlagati Staretovki sklepno bilanco vseh svojih dohodkov, da je žena kar strmela in se mehčala ko tepka.

„Če zares misliš, Matajec. Da le v žlahti nismo!"

„Tisto pa ne, tisto," je govoril resnico in vendar posnemal greh nebeškega ključarja.

„Bomo videli!" je rekla žena.

„Nekaj bo!" si je voščil Matajec srečo in se ko fant živahno odzibal domov.

Prišla je Špelica domov, pa ni bila dobre volje. Z Rozmanovo Rezko ste bili skupaj, pa je menila Rezka, da ne bo stanoviten Jaka.

„Da ne bo?" se je ustrašila Špelica.

„Za vsemi gleda! Če bi mene vprašal, bi ga že ne marala!"

„Jaz bi ga pa," si je mislila Špelica, in srce jo je bolelo.

No, pa jo je Jaka še tisti večer poplačal za njeno zaupanje, češ, da Rezka že ve, zakaj ga ne mara, in da, če hoče Špelica vedeti, da ji rad pove, zato ne, ker on Rezke ne mara, ki je vsiljiva. Hvaležna je bila Jaki za to, da ji je omogočil mirno noč, in vesela je prhnila v hišo k materi. Pa ji le ni bila usojena mirna noč, zakaj mati je rekla:

„Špela, mislim, da si dovolj stara, da lehko resno govorim s teboj."

„Špelica se je začudila, kdaj da bi bila mati govorila v šali ž njo.

„Lej," je začela mati v štilu diplomatov, „prida niso moški, Bog mu daj dobro, niti tvoj oče ni bil ves, kakor se tiče, pa je že tako, da brez njih ne opraviš! Ali kaj misliš na moške?"

„Zdaj je bila Špelica trdno prepričana, da mati resnost s šalo zamenjuje, in se je zasmejala.

„Dobro bi bilo, če bi mislila," je dajala mati hčeri samoposebi poguben nauk, toda takoj pristavila, čuteča, da se ni izrazila dobro:

„Na enega seveda in za res! In pošteno!" Molk, molk in še enkrat molk. Potem pa pravi mati:

„Kaj deješ, se li ne ženi ta dedec, ta Matajec?"

„Res?" je mislila hčerka znova, da se mati šalijo.

„Petkovškovo jemlje, saj jo poznaš."

„Pa ga mara?" se je smejala Špelica.

„Kaj ga ne bi marala! Saj se mu ponujajo kar po vrsti. Lepa je ta. Ali ni pošten in bogat? Ga ne bi marala! Seveda, če bi jo le on maral, pa je ne. Matajca bo dobila tista, ki ga je najbolj vredna.

Špelica se gotovo ni štela za najbolj vredno, kljub temu jo je izpreletelo, da mati morda vendar govorijo resno.

„Ali ti že maraš koga?"

„Kako bom marala," je prišla v zadrego hči, „oh ste vi, mati, neumni."

Toda Staretovka ni bila neumna, nego se je konečno odločila, da započne boj na celi črti.

„To mi ugaja," je rekla in pomaknila bojne divizije tik pred sovražnika, „da si pametna in se ne ukvarjaš z norčijami. Mladost, norost, pa ljubezen. Zdaj je, zdaj je ni. Pameti je treba."

Sovražnik se je previdno potuhnil.

„Tako tedaj," je dala mati znamenje za splošen napad, „tako tedaj, da ti ne bom dolgo govorila, ti rečem: vzemi Matajca ti!"

„Za ves svet ne, mati," je odbila Špelica napad tako zmagoslavno, da je sovražniku kar sapa pošla.

Po prvi osuplosti se je zatekla mati zopet k diplomaciji.

jo oddal na mestni zastop, toda našla je gluha ušesa. Pri eni prihodnjih sej stavi v mestnem zastopu tedanji virilist g. Valentin Sitar, ki je bil tedaj tajnik Kmečke zveze, predlog, naj se napravi velika tehtnica pod mestom. Ta predlog je bil sprejet. Nas je to močno razveselilo. Preteklo je eno leto, odkar je bil ta predlog sprejet, a še vedno ni bilo tehtnice in se še tudi nič zanjo ni pripravljalo. Nato gre načelnik Kmečke zveze g. Brodar do mestnega poslanca in odbornika gosp. Pirca ter ga osebno prosi, naj se tehtnica napravi, ker je nujno potrebna. G. poslanec Pirc je vse obljubil in sta že v besedah napravila načrt, na kak način bi tehtnica najbolj ugajala kmetom. Preteče zopet eno leto in Kmečka zveza zve, da s tehtnico ne bo nič, ker so mestni očetje prišli do zaključka, da se jim ne bode izplačevala. Tako je! Pa smo tam, kjer smo bili. Ena tehtnica, pa še tista vedno razdrta, razdrta brez razglasa občine tri tedne!

Druga, mala tehtnica je na živinskem trgu tako imenovana prasičja. Tam tehtajo tudi vole po petnajst centov težke, kar nikakor ni dobro za tehtnico, ki je namenjena za pujske. Večkrat se je že pripetilo, da je kmet vola moral trikrat stehtati, in še ni vedel je-li teža prava ali ne. Slučaj. Neki posestnik iz Hrastja prižene vola v Kranj na sejm in ga žene tehtat na prasičjo tehtnico. Vola ne proda. Drugi pondeljek ga zopet prižene. Gre vola zopet stehtat, da bi se prepričal, koliko se mu je zredil v enem tednu. Ko ga stehta ima vol en cent manj kakor prejšnji pondeljek in vol se mu je vendar precej popravil v tem tednu. Lastnik vola ima tehtni listek od prejšnjega tehtarja in pravi: „To ne more biti, tukaj imate listek od danes tedna!“ Tehtničar pa mu veli vola še enkrat zapeljati na tehtnico. Sedaj ima vol že malo več, vendar še precej manj kakor prvi pondeljek. Tehtničar mu reče, naj ga še enkrat zapelje na tehtnico, no in tretjo pot ima vol 25 funtov več kakor prvi pondeljek! In koliko takih slučajev!

Tako je, vidite mestni gospodje! Mi kmetje ne moremo zaupati takim tehtnicam. Vi gospodje si mogoče mislite, da iz nas govori sama strankarska zavist in nič druzega. Iz tega članka lahko izprevidite, da smo lepo prosili brez vsakega politiziranja. Seveda na kolenih vas še nismo prišli prosit, tolike žrtve si ne doprinesemo še zaenkrat. Ko bi bila mestna uprava imela količkaj smisla za potrebe mesta in okolice, bi gotovo te naše prošnje upoštevali, a ni ga imela. Dal Bog! da bi kaj kmalu prišli tudi v Kranju na krmilo kaki taki možje, ki bodo tudi upravičene želje okoličanskih kmetov znali upoštevati.

Odbor „Kmečke zveze“.

NOVIČAR.

Sv. oče obolel. Sv. oče je nanovo obolel. Dne 7. aprila je sprejem romarjev iz Lombardije sv. očeta zelo izmučil, nizka temperatura beatifikacijske dvorane, skozi katero je sv. oče šel povodom otvoritve Kostantinskih slavnosti, je vplivalo, da se je položaj sv. očetu poslabšal. Zvečer je bila pri sv. očetu konstatirana mrzlica. Zdravniki so imeli daljši posvet. Sv. oče je v postelji. Avdijence so ustavljene.

Vlak na Gorenjsko. Ljubljanski občinski svet se je pritožil, ker se hoče opustiti na gorenjski progi osebni vlak št. 1723 in prosi, da naj bi v nedeljah in praznikih vozil na Gorenjsko vlak, ki bi odhajal iz Ljubljane med 1. in 2. uro popoldne in bi se vračal v Ljubljano ob 7. uri.

Imenovanje okrajnih šolskih nadzornikov. Za okrajnega šolskega nadzornika v šolskih okrajih Kranj in Radovljica je imenovan učitelj Karol Simon v Ljubljani, v okrajih Ljubljana (okolica) in Kamnik pa šolski voditelj Franc Gaberšček v Ljubljani, za Ljubljano Anton Maier, za Postojno in Logatec Ivan Thuma, za Krško in Litijo Ludovik Stiasny, za Kočevje Josip Novak, za Novo Mesto in Črnomelj Ivan Štrukelj.

Dobavni razpis. C. in kr. vojaško oskrbovalno skladišče v Ljubljani je naznanilo trgovski zbornici v Ljubljani, da bo dobaviti 5400 neokovanih desk za postelje. Oddati jih bo do konca meseca avgusta t. l. franko vojaško oskrbovalno skladišče in sicer Maribor 600, Celovec 2000, Ljubljana 150, Gorica 1700, Trst 150, Pulj 800. Ponudniki si morajo preskrbeti izpričevala o soliditeti in dobavni zmožnosti. Pismene, s kolkom za 1 krono kolekovane zapečatene ponudbe je poslati najkasneje do 23. aprila t. l. ob 10. uri dopoludne neposredno c. in kr. intendanci 3. voja v Gradcu. Ponudbi je priložiti v posebnem ovitku 5% vadij. Natančnejše podrobnosti so razvidne iz dobavnega razpisa, ki se more v pisarne trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani vpogledati.

Splošna delavska bolniška in podporna blagajna v Tržiču priredi v nedeljo, dne 20. aprila 1913 v gostilniških prostorih g. Karola Ruecha v Tržiču plesno veselico v zvezi s srečolovom.

Šenčur. Imeniki volilcev so tri tedne od danes naprej v občinski pisarni in sicer vsak dan od 10. do 12. ure dopoldne in od 5. do 7. ure popoldne razgrnjeni. Ugovore proti imenikom volilcev je v omenjenem tritedenskem roku od dneva razglasitve pri gerentu občine Šenčur vlagati pismenim potom. Ugovore sme vlagati vsakdo, ki je vpisan v volilni imenik, kakor tudi vsak zase, da se vpiše v volilni imenik. To velja za občino Šenčur.

Lov v občinah Mošnje, Ljubno in Leše bo prišel še prvo polovico letošnjega leta vsak zase na dražbo. Doslej se je dražil združen.

Hranilnica v Lešah je imela v letu 1912 prometa 221 tisoč. Ker rajfajznovka v Mošnjah preneha, se je na letošnjem občnem zboru njen delokrog raztegnil tudi na mošejnsko župnijo. Vpoštev pridejo seveda kakor tudi pri kovorski in begunjski župniji le bližnje vasi. Zanimivo je, da je petnajstkrat več vloženega kakor izposojenega. Vlani je bilo razmerje med vlogami in posojili celo 21: 1. Ker je pri obrestovanju razlike samo ½% zato zavod po pretečenih 5 upravnih letih nima še 100 K čistega dobička, čeprav se posluje brezplačno.

Glinaste peči in štedilniki. Vsi posestniki, ki rabijo glinaste peči in štedilnike naj naroče svoje potrebščine pri novoustanovljeni pečarski obrti g. Jerneja Tomelja v Kranju, ker tam se dobi vedno dobro blago. Opozarjamo posestnike na to, da navadni zidarji nimajo pravice postavljati peči in štedilnike, da je to delo izvrševati upravičen le pečarski mojster. Na tega se naj torej vsak obrne, če ne ima lahko še kake sitnosti, če ga kdo naznani.

Na deželni gospodinjski šoli v Repnjah se zaključi zimski gospodinjski tečaj dne 25. aprila t. l. Letni šestmesečni tečaj pa se prične dne 5. maja t. l. in bo trajal do 25. oktobra t. l. Sprejemajo se gojenke, katere so dovršile ljudsko šolo in izpolnile 14. leto. Učenke ostanejo cel čas tečaja v zavodu šolskih sester in plačajo mesečno 30 K za hrano, stanovanje in drugo. Za obrabo pohištva in učil je plačati za cel tečaj enkrat 15 K. Prošnje za vsprejem je vlagati pri vodstvu šole v Repnjah najkasneje do 20. aprila t. l. Prošnjam je pridejati zadnje šolsko spričevalo, krstni list in zavezno izjavo starišev ali njih namestnikov, da bodo obdržali gojenko skozi celi tečaj v zavodu. Pripomnimo, da se uče gojenke teoretično in praktično vsega gospodinjstva kot kuhanja, šivanja in krojenja, vzgoje otrok, vrtnarstva, živinoreje, dela na polju in računstva pod vodstvom šol. sester in strokovnih učiteljev deželnega odbora.

Razpis dobave lesa. C. in kr. avstro-ogrski konzulat v Beigradu naznanja trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani, da je ravnateljstvo krl. srb. državnih železnic določilo na dan 6./19. aprila 1913 ponudbeno licitacijo za nabavo specijalnega hrastovega in jesenovega stavbnega lesa. Ponudbe je vložiti do 12. ure opoludne navedenega dne pri ekonomijskem oddelku v Belgradu z navedbo cene za kubični meter in skupne cene za ves materijal; navesti je tudi, da se sprejemajo vsi pogoji. Množine in dimenzije materijala so razvidne iz seznama pri omenjenem oddelku v Belgradu. Položiti je 9500 dinarov kavcije.

«Jugoslovanska Strokovna zveza» ima v nedeljo, dne 4. majnika ob 9. uri zjutraj v Ljubljani v Ljudskem domu svoj III. glavni občni zbor. Popoldne se bodo vršila poučna predavanja, važna za delavsko organizacijo.

Na tedenski semenj v Kranju dne 7. aprila je bilo prignanih: 134 glav domače govedi (za mesarja 80), 12 telet, 00 glav bosenske govedi, hrvaške govedi 00 in 14 domačih prašičev ter 0 domačih koz in 2 domačih ovac. — Za kilogram žive teže: za pitane vole 92 v, za srednje pitane vole 84 do 86 v, za nepitane 80 do 82 v, za bosensko goved 00 v, za teleta 1 K, za pitane prašiče 1 K 24 v, prašiči za rejo 0 K 00 v. — Za 100 kg pšenice 24 K; rž 23 K; ječmen 22 K; oves 23·— K; koruza 22·00 K; ajda 23 K; proso 21 K; krompir 7 K 00 v, fižol (rdeč) 26 K, koks 32 K, detelja 2·00 K, slanina 0·— K, drva (trda) 18 K, drva (mehka) 10 K, maslo 3·20 K, jajce 5 v, seno 7·00 K, pšenična moka 36 v, kaša 32 v, ješprenj 30 v.

Novejše vesti.

Rim, 10. aprila. Slovencev je prišlo v Rim 648. Dobro se počutijo, a papeža ne bodo videli. Sv. oče je bolan na srcu. Nekoliko mu je odleglo, avdijenc pa ni nobenih.

Pariz, 10. aprila. Francoski listi so proti temu, da bi Črna Gora dobila Skader. Tega se drži tudi ruska vlada, ki je že večkrat posvarila kralja Nikito, ker je vsak upor proti sklepu velevlastij brezuspešen. Dela se na to, da bi Črna Gora za Skader dobila odškodnino, namreč rodovitno zemljo med Skaderskim jezerom in reko Bojano.

Bar, 10. aprila. Danes zjutraj je bila proglašena blokada. Druge ladje so odšle proti Dulčinju, le ena avstrijska in ena angleška ladja sta ostali pred Barom. — Blokada sega od Bara do izliva Drina. Naznanil jo je Črni Gori angleški admiral.

Društva.

Blaž Potočnikova Čitalnica v Št. Vidu vabi k gledališki predstavi, katero priredi v nedeljo dne 20. aprila v svoji dvorani. Predstavljala se bode žaloigra: „Graničarji ali nedolžna žrtev“. Začetek bo zvečer po litanijah konec po šesti uri. Igra bo prav zanimiva in bo gotovo privabila mnogo občinstva.

Kat. slov. izobraževalno društvo v Mekinjah vabi k slavnostni predstavi v nedeljo, 13. aprila ob ½ 4. uri popoldne v društvenem domu v proslavo Konštantinovega cerkvenega jubileja 313—1913. Spored: 1. Govor, 2. Igra: „V tem znamenju boš zmagal!“ ali izpreobrnenje rimskega cesarja Konštantina Velikega in najdba Kristusovega križa.

VII. redni občni zbor mlekarske zadruge v Predosljah, registrovane zadruge z omejeno zavezo, se bo vršil dne 27. aprila 1913 ob 3. uri popoldan v Društvenem domu v Predosljah. — Po občnem zboru bode predavanje o živinoreji in kmetijstvu, h kateremu vabi k obilni udeležbi tudi nečlane — odbor.

IV. redni občni zbor živinorejske zadruge v Predosljah se vrši dne 27. aprila 1913 ob 4. uri popoldan v Društvenem domu v Predosljah.

III. redni občni zbor kmetijsko-strojne zadruge na Kokrici se vrši 27. aprila ob 4. uri popoldan v Društvenem domu v Predosljah.

Mésto ribjega olja!

Koliko otrok primorajo stariši, da pijejo ribje olje. Gotovo da želijo stariši otrokom dobro; vendar pa Vam bodo otroci bolj hvaležni, če jim boste dali

SCOTTOVE EMULZIJE

mésto ribjega olja. Ta preparat sploh nima ne duha in ne okusa po ribjem olju, ampak navadno otročičem tako ugaja, da od veselja poskakujejo, ko zagledajo steklenico. Kakor kažejo izkušnje, je učinek pogostokrat presenetljiv, posebno pri slabotnih otrocih, kateri si tako v kratkem opomorejo, da prekosijo svoje vrstnike v telesnem in duševnem oziru. 5

Mora pa biti pristna **Scottova emulzija** in ne ponaredba.

Cena originalni steklenici 2 K 50 vin. Dobi se v vseh lekarnah. Kdor pošlje 50 vin. v znamkah na SCOTT & BOWNE, G. m. b. H., Dunaj, VII., in se sklicuje na ta časopis, dostavi se mu 1 pošiljatev potom lekarne za poizkušnjo.

Moja stara izkušnja me uči in drži, da za odpravo izpustljajev, kakor tudi za nego kože, ni boljšega mila kakor je svetovnoznano **Steckenpferd lilijino mlečno milo** Bergmanna in dr., Tešin ob Labi. — Komad po 80 vin. se dobi po vseh lekarnah, drogerijah, parfimerijah i. t. d. — Ravnotako je brez primere Bergmannova lilijina krema „Manera“ za nego nežnih, belih damskih rok; v škatljicah po 70 vin. se dobi povsod. 147 50—50

Zobozdravniški in zobotehniški atelje

Dr. Edv. Globočnik, okrožni zdravnik in zobozdravnik, in **Fr. Holzhacker,** konc. zobotehnik

V KRANJU

v Hlebševi hiši, nasproti rotovža, je slavnemu občinstvu vsak delavni dan od 8. ure zjutraj do 5. ure popoldne in ob nedeljah od pol 8. ure zjutraj do 11. ure dopoldne izven velikih praznikov na razpolago. 16 52—15

Naznanilo.

Dne 20. aprila 1913 ob 9. uri dopoldne vrši se v pisarni zadruge v Kranju

redni občni zbor

„Pomožne blagajne“.

Dnevni red:

1. Volitev članov v načelništvo, nadzorništvo in razsodišče.
2. Sklepanje o spremembi pravil in odobrenje istih glede razširjenja delokroga.
3. Slučajnosti.

Pripomba: Dne 8. aprila t. l. izvoljeni delegati so vabljeni, da se udeležijo polnoštevilno zborovanja

64 1 **Načelništvo.**

Liberalni novostrujarji!

Mladina je spravila naše časopise v hudo polemiko. Nekaterim prenavdušenim mladim glavicam je padlo na um, da je naša slovenska javnost v vsakem oziru premalo radikalna. Slovenska Ljudska Stranka in njeno obilježje se jim že od nekdaj zdi kot višek reakcijonarstva. Osvoboditi slovensko domovino od tega reakcijonarstva, smatrajo za svojo glavno nalogo. Pod vplivom časopisja, ki v onemogli jezi slepo in brez vsakega ozira na to, kaj škodi Slovencem in kaj jim koristi, udarja po S. L. S. kot največjem zlu, ki je moglo zadeti Slovence, je zrasla ta mladina. Zato ona S. L. S. ne pojmuje in nima nobenega smisla za politično in kulturno delo, ki ga je ta izvršila med slovenskim ljudstvom. Dela, smotrenega dela v S. L. S. ta mladina noče videti. Oslepili so jo liberalni listi in krogi, v katerih se je vzgojila. Vse njeno duševno življenje se gibije v krogu liberalne stranke. Tu pa seveda more mladina dobiti še-le malo zadoščenja.

Odkar je liberalna stranka začela propadati, se gibanje med liberalno mladino opaža. Liberalna stranka ima vsak čas opraviti s temi neporednimi „otročaji", ki jim ni nič prav. Sami seveda niso prinesli nič dobrega. Kar so popoizkusili, vse se je ponesrečilo. Pa ne zato, ker bi bila stvar za nič, ki so jo začeli, ampak zato, ker so v vsem skušali kopirati S. L. S., njeno politično in gospodarsko organizacijo. Zato pa pri nas niso tla ugodna. Liberalcev je na Slovenskem tako malo v primeri z množicami, ki stoje za S. L. S., da se je moral vsak tak poizkus a priori ponesrečiti. Zveza Slovenskih Zadrug, Agro-Merkur, razni poizkusi z neodvisnimi kmeti, vsi ti eksperimenti liberalnih novostrujarjev so se ponesrečili in liberalna radikalna mladina je nad liberalce prinesla poraz za porazom. Stari liberalni matadorji z dr. Tavčarjem na čelu so imeli deloma prav, ko so tarnali, da jim radikalna mladina s svojo vihravostjo le škoduje. Kazalo je že, da bo tega gospodarsko-političnega novostrujarstva kmalu konec, da se bo samo ujedlo.

Ne, ni ga še. Vsake kvatre se ta reč ponovi, vedno v novi obliki. Sedaj so dogodki na Balkanu liberalni mladini zmešali glavo. Mladi politiki, da, najmlajši, ki še vsi gimnazije niso dovršili, so odkrili, da je vbodoče samo najradikalnejše jugoslovanstvo poklicano, da reši Slovence. Vse premalo narodnega, jugoslovanskega navdušenja je pri nas. Navdušenja, radikalnega navdušenja je treba! To naj nas spasi. Slovencem je treba postaviti se na radikalno-narodno, jugoslovansko stališče. Ti novi jugoslovanski narodnjaki vidijo glavno nalogo v tem, da se Slovenci in Srbi in Hrvati združijo v eno celotno neodvisno državo, magari proti Avstriji. „Jugoslovanska nacija", to je njih šlager, s katerim udarjajo na veliki boben.

Mladini ne smemo zameriti, če je radikalna. Posebno v političnem oziru se ni treba strašiti njenega radikalizma. Že zato ne, ker se ta radikalizem navadno sam izgubi v nič, ko pride z leti razsodnost. In čem radikalnejši so mladi ljudje, tem treznejši in umerjenejši navadno postanejo, ko se ta radikalizem unese. Rad bi poznal na pr. nemškega dijaka, ki ni v svoji mladosti navdušen German. Na Dunaju ima vsak nemški burš pravico navduševati se za Veliko Germanijo in znana pesem „die Wacht am Rhein" je že pri vsaki burševski slavnosti v navadi. Nobenemu ne pade v glavo, tem pangermanom pripisovati kak političen pomen, čeprav imajo njihovi nastopi pogosto odločno političen značaj. Vsak ve, kolikega p o l i t i č n e g a pomena je to burševsko navdušenje.

Naši najnovejši jugoslovanski junaki so tem burševskim pangermanom v marsičem podobni. S političnimi anarhisti pa nimajo prav nič skupnega. Ko bi jih pustili pri miru, bi stvar postala smešna in ves politični program teh navdušenih junakov, ki hočejo vse Slovence preporoditi za jugoslovanstvo, bi ne imel nobenih posledic razen teh, da bi ti mladi ljudje v nepredolgem času spoznali vso neumnost in nesmotrenost svojih fantastičnih, a ravno zato precej nedolžnih načrtov. Če bi jih javnost pustila pri miru, pravimo.

A pri nas se že mnenju vsakega prvošolca dela komplimente. In njihove šolske naloge oznanja „Dan" kot političen program naše mladine v boju proti staremu liberalizmu. „Dan" že vé, zakaj. „Dan„ izrablja to mladino v svoje namene, pač ne na korist njej, ampak zato, ker hoče delati reklamo za svoje podjetje. Zato se bo mladina pozneje, ko dozori, s tem večjo odločnostjo obrnila od njega proč, ko bo uvidela, kako se s praznim radikalizmom nič ne doseže razen — neuspehov in razočaranj. Ta so najboljše zdravilo! Druzega pomočka za te ljudi ni. Teh preporodarjev bi bilo, o tem smo prepričani kmalu konec, ko bi jim „Dan" ne dajal potuhe, ker jih rabi za svojo reklamo, in ko bi javnost nanje gledala s pomilovanjem, mesto, da bi jim posvečala pozornost, ki je ne zaslužijo, razen morebiti — s pedagoškega stališča. **I.**

DOPISI.

Zaklad najden.

Cerklje. Nenadna sreča je doletela posestnika Ivana Galjota iz Cerkelj št. 48 podomače Kneta. Ko je prišel dne 15. aprila zjutraj v svoj živinski hlev, je dobil trideset cekinov v jaslih. Podgana je preluknjala ponoči zid, v katerem se je nahajala lesena omarica in iz nje so padli cekini v jasli. Najmlajši cekin ima letnico 1568 najstarejši pa 1514. Šest jih je velikih kakor naši goldinarji, drugi pa so po obliki podobni sedanjim 20-kronskim cekinom. Ti manjši cekini imajo letnice različne. Imena kraljev so: Venceslaj, Ferdinand, Sigismund, kralj poljski, in Ivan, kralj ogerski. Eden ima napis: Mihael, škof solnograški. Dva cekina imata pa turški napis. Kakor vse kaže, je moral biti denar prinesen z Ogerske in ga je dotični lastnik bržkone zazidal iz strahu pred Turki. Hiša Knetova je sploh zgodovinska. Še pred par leti se je videla na njej podoba konja z letnico 1508, katera je pa izginila ob predelavi hišnega poslopja. Omenjam še, da je dobil Kne v gnoju še tri cekine isti dan, tako da je sedaj v posesti 33 cekinov. Dobival je pa že dlje časa med gnojem take rumenjake, a je mislil, da je čisto navaden „pleh", in se ni brigal zanj. Kne je nesel cekine pokazat v Ljubljano v muzej.

Medvedov nagrobnik.

Tretje leto že poteka, odkar nam je zasul prerani grob pesnika Antona Medveda. In še danes ni na njegovi gomili na pokopališču v Kamniku nagrobnika. Sam ni zapustil niti toliko, da bi se pokrili pogrebni stroški. Toda zapustil je slovenskemu narodu toliko sadov svoje duševne izvirne sile kot pesnik, da je naša dolžnost, poskrbeti mu dostojen, dasi skromen nagrobnik. Zaradi tega so sklenili njegovi spodaj podpisani intimni prijatelji, da se združijo v odbor in naprosijo prispevkov za njegov spomenik. Da bi pa spomenik ne bil neokusno in umetniško brezvredno delo, zato se je poveril načrt kiparju g. profesorju Peruzziju v Splitu. Ta je zasnoval jako umesten klasično resen nagrobnik, kakor je bila poezija pokojnega Medveda. Spomenik predstavlja sarkofag iz sivega kraškega marmorja, v katerem je vdelan relief iz belega kamna. Na reliefu je Orfej v spremstvu dveh genijev in pastirček-pevec s piščalko, iz srede reliefa se pa dviga antični dobri pastir in Kristov monogram. V dnu spomenika, nad grobovo glavo, je lira. Skozi potrgane strune se zvija kača. Ob straneh stojita na podstavkih dve kameniti žrnvi, iz katerih kipita kot zelen okvir ob spomeniku dve cipresi. Po tem površnem opisu lahko vsak pozna, da bo spomenik sam res nekaj izvirnega in umetniškega, morda prvi takega značaja na naših pokopališčih. Delo samo po načrtu in mavčnem odlivku Peruzzijevem izvrši podobar g. Pavlin v Radovljici.

Podpisani odbor vabi slavno občinstvo, da drage volje prispeva s skromnimi darovi za spomenik, da prireja ob prijateljskih in društvenih večerih male zbirke v krogu onih, ki so pokojnika poznali osebno ali ga vsaj uživali po njegovih delih. Priporočamo to prošnjo raznim denarnim zavodom, občinam posebno župnijam, kjer je služboval pokojnik, in njegovim tovarišem — duhovnikom. Vsi prispevki naj se izvolijo pošiljati odborovemu blagajniku g. **Urbanu Zupancu, Ljubljana,** Križevniška ulica št. 8.

V Ljubljani, 1. aprila 1913.

Odbor za zgraditev Medvedovega spomenika:

Urban Zupanc, blagajnik. **Andr. Kalan,** načelnik. **Fr. S. Finžgar,** tajnik.

Nova znamka za vžigalice «Slovenske Straže». V zalogi J. C. Menardi v Ljubljani so izšle nove vrste vžigalice „Slovenske Straže" v korist obmejnim Slovencem. Slika na škatljici nam kaže orla, plavajočega nad Ljubljano. Stare znamke vžigalic v korist obmejnim Slovencem bodo v kratkem izginile iz prometa. Opozarjamo vse naše somišljenike na te nove naše vžigalice in prosimo, da jih povsod širijo. Nova znamka izključuje vsako zamenjavo s kakimi drugimi vžigalicami, zato bo ta nova znamka tem boljša za agitacijo. Vžigalice „Slovenske Straže" so še vse premalo razširjene, zato naj sedaj naši somišljeniki skrbe, da bodo nove vžigalice pomnožile dohodke „Slovenski Straži"! Vsak naš somišljenik, vsaka naša somišljenica naj povsod odločno zahteva vžigalice v korist obmejnim Slovencem iz zaloge I. C. Menardi v Ljubljani. To je treba poudarjati, ker jih nekateri trgovci in trafikantje sicer imajo v zalogi, vsiljujejo pa druge vžigalice.

„Zdaj govóri, kakor hočeš, ko pride snubit, ga boš vendar-le marala. O, saj ga ne privoščiš Petkovškovi, ne!"

„Bog ve, da ga!" je odvrnila ko zmagovalec zanosno in plemenito Špelica, kajti vsi zmagogovalci so zanosni in plemeniti. Pristavila pa je dokaj manj plemenito: „Snubit pa naj le pride, naj!"

„Bo tudi prišel," je zavrelo v materi, ki je videla, da ne opravi ničesar ne z diplomacijo ne z bojem. „Matajca ne maraš, je dobro. Zapomni pa si eno. Ti Matajca ne, jaz Sajetovega ne! Zdaj veš!" Da ni živel več Napoleon! Krstil bi bil Staretovko z novo velesilo. Zakaj povsem političnega načina velesil se je poslužila Staretovka nasproti hčeri, skrbeča, da se sosedna država ne osamosvoji preveč. In hči je videla, da od tu ne pomore nobeno junaštvo več. Zaprla se je v svojo sobo in se skušala prvo smejati. Pa ni šlo. Potem je povezala svojo obleko v prt. Potem je začela misliti, kako da je nesrečna in se končno razjokala.

Zunaj je treskalo. Špelica je vedela, da se mati bojijo treskanja. Pa jim je nocoj zelo privoščila.

* * *

V tretje leto je šlo za tem. Vsa vas je vedela, da se imata Špelica in Jaka rada. Toda vas jima ni mogla pomagati. Matajec je bil sicer našel drugod nevesto, toda Staretovka je bila neizprosna in trmasta. Trmasta je bila sicer tudi hči. Pa je razlika med trmo in trmo. Eni ljudje so jo šteli v čednost, drugi v hudobnost. Je že res, da sodimo po osebah ne po stvari.

Mati je izbirala snubce, hči jih je odklanjala. Pa nekam bolj bleda je bila, kakor se pritiče, da posebej to omenimo v vsaki povesti. Jaka je sicer sijajno dokazal, da je Rezka svoj čas natolcevala, izgubil pa je na glasu, ki mu je bil, ko je vriskal, nekam hripav, kakor tisti Vodnikov kos, ko ga je presenetil marčev sneg...

Ahil je imel ranljivo peto in bil zato premagljiv, nemški Zigfrid je nosil kal smrti med plečeti, kamor mu je bil padel lipov list, ko se je rožil v zmajevi krvi. Da li je bila Staretovka res od nog do glave neranljiva?

„Klanfarjev je prašal zate! Pa saj vem, da ga nočeš!"

„Če želite mati, ga vzamem!" je odvrnila Špelica in tajila solze.

„Da ga vzameš?" Slovenski ep, po vodi si šel, kakor Prešeren pravi, Staretovka je menda vendar-le imela ahilsko peto.

Hči ni rekla nobene, pa tudi solzâ ni mogla dalj tajiti.

* * *

V nedeljo od zgodnje maše sta šla Saje in Staretovka. Soseda, pa se nista hotela poznati. Zakaj? Eh, kdo bi stare kvante ponavljal. So rekli ljudje, da sta dva svoj čas prav rada vkup hodila, pa govorila, pa so že vsi mislili, da se vzameta. Pa ni bilo nič drugega, kakor kvanta.

„Ti Saje!"

Saje se je začuden ozrl.

Staretovka ga je dotekla?

„Mencaš, pa te le človek težko doide!"

„Hm, se gre počasi, se, pa se le pride, se!"

„Veš kaj, Saje. Saj sva stara in pametna. Pa soseda sva. V jezi ne pojdeva na oni svet!"

„Se reče, se, kdo bo o jezi govoril, bo! V jezi pa ne. Prav res ne, Marjana. Le ti si bila čudna ti!"

„Ti si bil," je vagala aljanso Staretovka.

„Prepiral se ne bom, se. Ti povem ti, kako sem mislil, sem, da boš vedela, ki praviš, da sva stara, sva."

„Kako si mislil?"

„Kako sem mislil?" je govoril prožneje mož domislivši se davnopreteklih dob. „Kako naj misli bajtar, ki ima gruntarsko hčer rad? Prodajamo se bajtarji pa tudi ne."

„Ali sem te kupovala?

„Da me maraš, pa tudi nisi rekla, nisi."

„Ali si rekel ti?"

„Nisem rekel — pa saj si vedela, si!"

„Rekel bi bil."

„Kar je, je!"

„In starima je šinilo kakor žalosten spomin preko oči. Moj Bog! Kaki ljudje. Rada sta se imela, pa ne! Gresta narazen in se ne poznata in vse iz — plemenite bahatosti.

Dogodki na Balkanu.

Blokada črnogorskega obrežja. Črna Gora se noče udati. Kako odškodovati Črno Goro, da bi se odpovedala Skadru. Srbi odpoklicali svoje čete izpred Skadra. Obleganje sedaj nadaljujejo Črnogorci sami.

Ker se Črna Gora ni hotela udati zahtevi velesil, da mora obleganje Skadra opustiti, je bila dne 10. aprila ob 8. uri zjutraj proglašena blokada celega črnogorskega obrežja med pristaniščem Bar in izlivom Drine.

Na črnogorskega kralja blokada ni napravila posebnega utisa, in Črnogorci so prejkoslej baje pripravljeni iti do zadnjega, da dobe Skader v roke. Pravijo, da je to zanje življenjskega pomena.

Med tem je prišla iz Peterburga izjava Sazonova. Sazonov je v pogovoru z nacionalisti in poslanci desnice poudarjal, da Skader ni življenjski interes Črne Gore, da pa je za Avstro-Ogrsko važno, da Skader pripade Albaniji. Prav odločno proti Črni Gori pa se je izjavila ruska vlada v svojem komunikeju, ki je prišel kmalu za tem in vzbudil po celi Evropi veliko zanimanje. Ruska vlada v njem pojasnjuje, zakaj je sklenila pristati na to, da Skader pripade Albaniji, kakor zahteva Avstrija in druge evropske velesile. Potem pa pravi med drugim: „Ko so velesile skadersko vprašanje rešile v tem smislu, da to mesto pripade Albaniji, smo Črno Goro na prijateljski način o tem obvestili in opozorili na to, kakšno veliko odgovornost prevzame nase, ako svoj odpor nadaljuje. Kralju Nikolaju smo pa svetovali, naj se odtegne očitku, da zasleduje osebne cilje in naj obleganje prekine. Ti koraki so ostali brezuspešni. Postalo je očito, da kralj Nikita računa na vmešavanje Rusije in velesil ter na evropsko vojno. Zato se ruska vlada ni mogla upirati temu, da so se sklenile odredbe, ki so vsled odpora kralja Nikolaja postale potrebne in se je proglasila blokada. Ruska vlada ne izgublja upanja, da se bo Črna Gora slednjič vendarle podvrgla volji Evrope, ki jo predstavlja impozantni razvoj evropskega brodovja. V tem slučaju bo Evropa imela nalogo najti sredstev, da olajša položaj črnogorskega ljudstva, ki je vsled neizmernih žrtev za Skader potrto".

Iz tega komunikeja je razvidno, da je želja Rusije, da se Črna Gora odškoduje na kak način za to, da ne dobi Skadra. Italija je tudi tega mnenja in mnoge druge velesile. Tako je stopilo ob času blokade na površje vprašanje o kompezacijah, ki jih ima dobiti Črna Gora.

Mnogi predlagajo, da naj se Črnagora odškoduje za to, da opusti svoje zahteve na Skader z rodovitnim zemljiščem, ki leži med Skadrskim jezerom in desnim bregom reke Bojane in s posojilom 25 milijonov frankov, za katero Črni Gori ne bo treba obresti plačati. S tem denarjem naj bi Črna Gora izvedla melioracije in izsušila močvirja ter izpremenila zemljo v rodovitno ozemlje, ki se še označi. Kralja Nikolaja so o tem predlogu obvestili. Pridržal si je, da predlog prouči, medtem so pa obstreljevanje Skadra ustavili. Crni Gori bi denar posodili ali za posojilo jamčili Avstro-Ogrska in Italija. Črna Gora bi dobila tudi pristanišče Sv. Ivan di Medua.

Italija in posebno Rusija se zelo prizadevata Crno Goro za Skader odškodovati v denarju in zemljišču. Velesile so sploh vse za to, da dobi Črna Gora par milijonov in desni breg reke Bojane. S finančno odškodnino so se tudi naši diplomati na Dunaju že spoprijaznili, o teritorialni odškodnini na škodo bodoče Albanije pa nočejo nič slišati. Pravijo, naj se Črna Gora odškoduje na škodo Srbije. Namen je zelo očit: vzbuditi nasprotstvo med Črno goro in Srbijo. Kakor se vidi, zasledujejo naši diplomati staro taktiko razdvajanja. Italija pa upa, da našo diplomacijo vendarle omehča in jo straši s tem, da se bosta Črna Gora in Srbija združili, ako jim bo dunajska diplomacija še delj nasprotovala. Vprašanje, če se bo grof Berchtold tega tudi res ustrašil, tem manj, ker Srbi sami te vesti zanikujejo, češ da taka združitev pri sedanjih razmerah ne bi bila v interesih Srbije iz več razlogov.

Med tem, ko se velesile trudijo, malo zlepa malo zgrda, Črno Goro prisiliti, da se odpove Skadru, se obleganje Skadra nadaljuje, čeprav so bili Srbi na najodločnejši pritisk velesil, posebno Avstrije, prisiljeni radi ljubega miru, odpoklicati svoje čete izpred Skadra. Srbija je zato generalu Bojoviču že ukazala ustaviti operacije pred Skadrom, in je o tem obvestila tudi črnogorsko vlado. Nato se je zbral črnogorski vojni svet pod predsedstvom kralja, ki je sklenil tudi brez pomoči Srbije obleganje Skadra nadaljevati.

Vlada izjavlja v oficijelnem listu, da Črna Gora Skadra pod nobenim pogojem ne pusti. Za vlado ostane prejkoslej geslo: Skader ali smrt! Pred nekaj dnevi je črnogorski kralj poklical k sebi zastopnike vseh evropskih velikih listov in jim podal naslednjo izjavo: „Odklanjam vsaka pogajanja glede kompenzacij za Skader. Blokada, katero izvršujejo velesile, ne škoduje niti meni niti črnogorskemu narodu. Črna Gora pod nobenim pogojem ne resignira na svojo zahtevo po Skadru. Skader moramo na vsak način zavzeti in ga ne bomo nikdar dali iz rok. Obleganje trdnjave bomo nadaljevali, četudi odide vsa srbska armada izpred Skadra." In res, iz Cetinja odhajajo neprenehoma vojaški in municijski transporti proti Tarabošu in govori se o novem generalnem naskoku.

Kako bo konečno rešeno skadersko vprašanje, se še ne da reči. Da bi Črnogorci mogli Skader zavzeti je skoro izključeno.

Šukri paši strežejo Slovenci.

Šukri paši strežejo Slovenci. Nekdaj so turški paše hodili plenit na Slovensko in so odvajali slovenske mladeniče in dekleta na Turško v sužnjost. Sedaj pa vjetemu Šukri paši, bivšemu poveljniku Odrina, strežejo v Sofiji Slovenci in Slovenke. Piše se nam iz Sofije: Hôtel „Splendid" v Sofiji je veličastna stavba s štirimi nadstropji, stoječa sredi mesta blizu dvorca. V najemu ima hôtel g. J. Kenda, ki je bil prej hotelir v Ljubljani v Tivoliju. Njegova gospa soproga je hči hotelirja g. Peternela pri „Triglavu" na Bledu. V tem hotelu je zaprt Šukri paša in 8 drugih paš ter 100 turških častnikov. G. Kenda ima 42 poslov, namreč 30 Bolgarov in 12 Slovencev in Slovenk, ki strežejo vjetnikom. Med Slovenkami je v hotelu Peternelova Francika s svojim možem ter jaz (Ivanka Noč) in kristina Pšenica z Dovjega. Šukri paša je silno prijazen in daje poslom velike napitnine, nekateri Turki so pa zelo divji. Vjeti Turki so s služabniki vred v hotelu zaprti, da se ne morejo nikamor ganiti. To pa zaradi tega, ker so vjetniki prišli iz Odrina, koder razsajata kolera in vročinska bolezen in baje celo kuga. Bati se je, da bi se te bolezni ne zatrosile po Sofiji, zato smo vsi skupaj kontumacirani. Ivanka Noč.

Mirovno vprašanje.

Velik strah vlada med velesilami, da bi utegnili priti Bolgari pred Carigrad sam., kar bi bilo pač neizogibno, če bi se mirovna pogajanja še dalje zavlekla. Zato močno pritiskajo na to, da bi se čimprej sklenil mir. Vojne operacije pri Čataldži mirujejo. Govori se, da se je baje sklenilo premirje za nekaj dni. Prevladuje mnenje, da je pričakovati sklepa preliminiranega miru v najkrajšem času. Mirovni delegati se bodo zbrali zopet v Londonu.

Rumunsko-bolgarsko vprašanje rešeno.

Bolgarsko-rumunski spor je rešen in tozadevni protokol podpisan. Bolgarija odstopi Rumuniji Silistrijo in 10 kvadratnih kilometrov okoli nje. Rumunija se je pa nasproti Bulgariji obvezala, da bo v slučaju vojske med Bulgarijo in katerokoli državo ostala za dobo 30 let nevtralna.

Atentat na Španskega kralja.

Ko se je dne 14. aprila popoldne po zaprisežnju rekrutov vračal kralj Alfonz v svojo palačo v Madridu, je bil nanj izvršen napad. Ko je prišel mimo „Španske banke", je stopil iz množice 26letni tesar Rafael Allegre in oddal eden strel iz revolverja proti kralju. Kralj je hladnokrvno konja vzpodpodel, da je v stran skočil, kroglja pa je konja zadela v prsi. Preden je napadalec mogel zopet ustreliti, so ga zgrabili policisti in na tla vrgli. V tem položaju je atentator oddal še dva strela, ki pa tudi nista nikogar zadela. En policist je atentatorja s sabljo po glavi udaril, štirje so ga pa komaj premagali, tako je divje bil okoli sebe. Množica je hotela napadalca linčati. Prvi strel je osmodil rokavice na levi roki kraljevi. Ker je vsled napada nastala zmešnjava, je bilo 11 žensk v gnječi resno ranjenih. Kralj se je, ko so policisti napadalca odgnali, na svojem konju vzravnal, množico vojaško pozdravil in zaklical: „Živela Španska!" To je množico tako navdušilo, da je ploskala, vzklikala in prirejala kralju do palače velike ovacije. V palači je kralj o napadu obvestil kraljico in mater. Pred palačo se je med tem nabrala množica, ki je kralja in kraljico, ko sta se prikazala na balkonu, živahno aklamirala. Napadalec je izjavil, da je napad sam na svojo roko izvršil, toda opravičeno se sumi, da je anarhist in da je napad sad cele zarote. Razen Allegra so zaprli še štiri druge anarhiste, med njimi enega Francoza. Ta napad je že drugi, kojega žrtev je kralj Alfonz. Allegre je doma iz Barcelone.

To in ono.

Novo državno posojilo.

V avstrijskem finančnem ministrstvu se vrše posvetovanja o najetju 4 ½ % državnega posojila v nominalni vrednosti 122,800.000 nemških mark. Posojilo preskrbi poštna hranilnica in konsorcij nemških bank. Avstrijske banke se posvetovanj niso udeležile. Posojilo se vrne v 65 letih. Ob posvetovanjih je podal finačni minister zelo pomirjive izjave.

Splošna stavka v Belgiji.

V Belgiji so socialisti vprizorili splošno stavko. Stavka več sto tisoč delavcev. Posebno rudokopi. Socialisti hočejo doseči enako volilno pravico, češ da je sedanji, na principu pluralitete osnovani volilni red krivičen. Vzrok pa je predvsem ta, da imajo pri sedanjem volilnem redu katoliške stranke večino, kar seveda socijalistom ni prav.

Dnevne vesti.

Nauk za vse Slovane. Nemški kancelar Bethmann Hollweg je v svojem govoru precej jasno povedal, da je jedro vse nemške politike priprava Germanstva za boj s Slovanstvom. V ta boj bi Nemci v Reichu radi vpregli tudi Avstrijo. Vsi koraki Avstrije res kažejo, da naši diplomati vkljub temu, da je Avstrija po večini slovanska država, poslušajo glas iz Berlina. To je pa nauk za vse Slovane. Kje imamo pravega našega sovražnika? Nekateri hrvaški politiki so še nedavno trdili, da se Srbija ne sme nič povečati in da je pravoslavno Slovanstvo največji sovražnik Hrvaštva. Slovenci znamo bolj jasno presojati razmere, kakor Hrvati, in smo razen prof. Rostoharja, ki „napredno" ali albansko misli — glede one točke precej enega mnenja. Ker so se slovanske države na Balkanu ojačile, naj bode tudi Avstrija modra, naj ne pusti teptati pravic raznim svojim narodom, ker Avstrija ne more biti v mednarodni politiki samonemška.

Boj med slovenskimi naprednjaki. Včerajšnji „Dan" poroča: „Ni čuda, da gre mladina svoja pota. Po zadnjih napadih „Slov. Naroda" pa bo nastopila naravnost proti narodno-napredni stranki, ki hoče preganjati slovensko mladino kakor „steklega psa" zaradi njenega slovanskega navdušenja." — O dr. Rostoharju pravi „Dan", da nima ta mož ne med radikalnim dijaštvom, ne med starešinstvom nobenega pristaša. O dr. Rostoharju je tedaj imela S. L. S. že prej pravo sodbo, preden je razkril radikalcem svoje „narodne" nazore.

Sodba o slovenskih socijalnih demokratih. Neki ljubljanski napredni dnevnik piše o socijalnih demokratih, da so to res demoralizirani ljudje, da se oprijemljejo bestialne volilne agitacije, da bi človek niti svojega telesa ne bil več gospodar, če bi zavladali ti ljudje, da so izgubili vsak moralni čut in stojijo bestijam zelo blizu, da bi ne bilo več trohice svobode na svetu,

---

„Tvoj fant pa naša se vidita rada!" je povzela po liričnem intermezzu Staretovka.

„Se mi je cmeril fant nekaj, se!"

„Veš kaj, narediva jima dobro."

„Če že misliš, že —"

Zasmejala sta se in se po dolgih letih pogledala od nog do glave.

„Star si, star in še nadušljiv, pravijo," je pripomnila ona.

„Če se ne motim, se, se tudi ti ne moreš pritožiti, se, saj vem, da te v nogah trga, te!" je odvrnil v svojem izvirno bogatem slogu Saje. Tako sta se ločila.

* * *

Ko sta se Jaka in Špelica poročala, je potegnila Staretovka Sajeta za rokav in rekla:

„Tako bi se bila lahko imela midva pred tridesetimi leti!"

„Hm," je odvrnil dosledno Saje, „se mi zdi, se, kako bi ta dva danes poročili, bi."

„Potem bi ju ne mogli!" je zaključila Staretovka pravilno slovniški. Tisto kar se je še nadalje dogodilo, zlasti tisto o popivanju iz rešeta, naj si ljubezniva čitateljica misli sama. Mi smo svojo zgodbo zaključili dostojno in gostobesedno, česar pa naj se nam ne očita, nego našemu vernemu zgodovinarju Valvasorju, ki je pozabil opisati v svoji ogromni „Slavi" največjo kurioznost Gorenjske: eno samo, lepo, pomladnje, nedeljsko jutro.

ako bi zavladali ti brezčutneži, da bi potem nastalo še le pravo trpljenje, ako bi prišli socijalno-demokratični fanatiki do krmila... Nismo s tem izčrpali še vseh častnih naslovov, katere dajo naprednjaki socijalnim demokratom in njihovim voditeljem. Vprašanje je sedaj, če je to resnica. Mora že res biti, kajti ti ljudje se dobro poznajo. Na ljubljanskem rotovžu so skupaj pri krmilu in gonijo eno veslo.

Zdravje Svetega Očeta. Svetemu Očetu se je znatno zboljšalo zdravje. Zdravniki pravijo, da bo moral še dolgo počivati in pustiti vsako delo. Imajo pa trdno upanje, da bo Sveti Oče ozdravel. Romarje je mesto Sv. Očeta sprejel kardinal Merry del Val.

Naš cesar. Poroča se, da je zdravje našega cesarja izborno. Cesar je zelo dobre volje in hoče zopet pričeti z avdijencami, ki so jih za nekaj časa sistirali. Cesar je o razvoju zunanje politike natančno poučen in je ves čas delal na to, da se balkanska kriza reši na miren način. Cesar je nasproti osebam, ki jih je zaslišal, izjavil, da se je mednaroden položaj izboljšal, da ga jako veseli, ter je želel, da se mir ne moti.

NOVIČAR.

Poreški škof imenovan.

Dunaj. 14. aprila. Cesar je župnika pri Sv. Antonu Novem, Trifona Pederzollija, imenoval za poreškega škofa.

Živnostenska banka, podružnica v Trstu, otvori s 1. majem t. l. v Gradežu svojo ekspoziturno, ki bode poslovala do konca kopališke sezije, 15. septembra t. l.

Škrlatinka v Ljubljanski okolici. Ker je na Brezjah pri Dobrovi epidemično nastopila škrlatinka, je okrajni šolski svet za ljubljansko okolico odredil, da se enorazrednica na Brezjah do 2. maja zapre.

Begunjski občinski lov se bo oddal še v tekočem kvartalu. Prav takrat menda tudi lešanski in ljubenski in mošenjski.

Novi vlaki na progi gorenjske železnice. Od 1. maja 1913 bosta vozila dva nova vlaka, in sicer pojde brzovlak z Jesenic ob 4. uri 35 minut popoldne in pride v Kranj ob 5. uri 6 minut popoldne, kjer ostane 1 minuto, ter pride v Ljubljano na južni kolodvor ob 5. uri 48 minut popoldne in to skoži vse leto. — Ob nedeljah in praznikih bo vozil med Ljubljano in Kranjem osebni vlak in sicer pojde iz Ljubljane ob 2. uri popoldne ter pride v Kranj ob 2. uri 43 minut ter gre iz Kranja ob 6. uri 4 minute popoldne in dospe v Ljubljano ob 7. uri 2 min. zvečer.

Ogenj. V sredo je pogorela v Šenčurju neka zapuščena bajta z gospodarskimi poslopji. Posestnik je bil zavarovan. — Kranjska požarna bramba je ta požar bojkotirala, kar si bodo Šenčurjani gotovo dobro zapomnili.

Konjska smrkavost. Pri posestniku Jerneju Pilarju v Rupi in Jožefu Lombarju iz Babnega vrta se je pojavila konjska smrkavost. Konje so morali kontumacirati. Ena žival je menda že poginila. Posestniki se na to zelo nevarno bolezen opozarjajo in naj naznanijo, ako se opazi pri konju kaka sumljivost, to takoj pristojnemu županstvu ali c. kr. okrajnemu glavarstvu, da si s tem prihranijo morebitno pretečo veliko škodo. V različnih kronovinah se je dognalo, da se je zanesla ta kuga največkrat po osebnem prometu. Zaradi tega je potrebno, da živinorejci pazijo na to, koga puščajo v svoje hleve. Posebno naj pazijo na to, da mesarjem, živinskim trgovcem, konjačem, rezačem, sploh vsem onim osebam, katere imajo veliko opraviti z živino, mrhovino in živalskimi odpadki, vstop v hleve po možnosti zabranijo.

Mavčiče. Kuharski in gospodinjski tečaj v Mavčičah se je dne 16. t. m. z dobrim uspehom zaključil. Udeležba je bila obilna in zanimanje jako obširno, tako da se bode tečaj prihodnje leto ponavljal.

Rečica na Bledu. Kje bo šla elektrika? Glavna žica pride z Grada od Mangelčevega znamenja čez polje na Rečico Pod Kranjčevo hišo se obrne čez Vrinškov vrt in jo mahne med Bajerjem in Rogačem po cesti navzdol v transformator, ki bo stal pod hotelom Triglav. Naprej gre do vile „Planinke", kjer se glavna žica prekine. Stranski tokovi gredo: po cesti z Grada na Rečico do Žnidarja; od Grabnarja do Grimšic, čez Gašperčkov hlev do Klemena, od Mežnarja do Čareja, od Vrinčka mimo kolodvora do magacinov in nekoliko naprej, od Bajerja do Muhča, od vile „Planinke" do „Ilsenheima". Seveda so izpremembe še vedno mogoče. Postavljali se bodo drogovi v pozni jeseni, da se na polju ne bo delala škoda.

Tržiške novice. Dva samoumora v enem tednu! Obesil se je čevljar Kristijan Globočnik na neki smreki. Pet dni so ga pogrešali, slednjič so ga našli obešenega. — Ni še bil pokopan Globočnik, ko so našli obešenega strojarskega pomočnika v tovarni Deu Janeza Mežnar, 21 let starega mladeniča iz Podbrezij. V obeh slučajih je izjavil okrožni zdravnik umobol. Zato sta bila oba cerkveno pokopana. — V tovarni Mally je neki delavki stroj pokončal roko. V tej tovarni se je v kratkem dogodilo že več nesreč.

Komisija za licenciranje bikov. Potovalni program komisije za licenciranje bikov je od deželnega odbora potrjen, in sicer pridejo na vrsto občine po sledečem redu meseca maja: 7.: Stara Loka, Škofja Loka; 8.: Zminec, Sora, Javorje, Poljane; 9.: Trata, Oselica; 10.: Selce, Železniki, Sorica; 14.: Hrastje, Sv. Jošt, Kranj; 15.: Predoslje, Preddvor, Kokra; 16.: Stražišče, Mavčiče, Smlednik; 17.: Naklo, Sv. Križ, Sv. Ana, Sv. Katarina, Tržič, Kovor, Podbrezje.

Gospodarske vesti.

O popravi in stavbi naših hlevov.

Slovenci imamo splošno malo denarja. Naša glavna pridobitna panoga je bila in ostane še za dolgo naprej kmetijstvo. Tu pa je do zadnjega časa vladalo naturalno gospodarstvo, kjer denar le malo pride v poštev. Človek bi skoraj iz tega sklepal, da je ravno to vzrok, da z denarjem ne znamo posebno dobro ravnati. Kaj če pogledamo nekoliko po Slovenskem, najdemo toliko podjetij, kjer ležijo tisočaki da celo stotisočaki mrtvi zakopani, ne da bi dajali kake obresti in brez upanja, da bi še kedaj prišli na svetlo. Kot zglede bi tu lahko navedel mnogo takih podjetij. Omejimo se pa samo na tolikoštevilna hotelska podjetja. Res je na teh občudovati podjetnost, a obžalovati je na njih gospodarsko kratkovidnost. V največ slučajih pa inicijativa za ta podjetja ni bila ravno napačna, a izvršitev pa popolnoma zavožena. Glavni vzrok, da je podjetje ponesrečeno, je to, da se je predrago izvršilo. Preveč denarja se je vanj zabilo in razmere sedaj še niso take, da bi se mogla tako visoka glavnica obrestovati.

Žalibog pa imamo priliko ta žalostni pojav o slabem gospodarstvu z denarjem opažati tudi pri nas po deželi, pri kmečkih gospodarjih. Naš kranjski kmetovalec je sicer štedljiv ali kakor pravimo šparoven, vendar pa ima eno žilico, ki ga večkrat zapelje, da pozabi na svojo dobro lastnost, in to je: on se rad postavi. Če vidi naš kmetovalec, da je sosed kaj novega napravil pri svojih gospodarskih poslopjih, mora on gotovo tudi kaj napraviti. Ampak to mora biti boljše, kakor je sosedovo. Ne greši se v tem oziru morda samo pri stavbi hiš, istotako se ta napaka ponavlja tudi pri raznih gospodarskih poslopjih. Tako pri hišah kakor gospodarskih poslopjih navadno opazimo, da so taka poslopja na zunaj lepa, impozantna, notranja uredba, razdelitev in poraba prostora pa kaj malenkostna in nerodna. Sicer se pa ne čudimo temu, saj se je šlo vsled navedene vzpodbujajoče sile tudi v prvi vrsti za to, da se na zunaj kaj pokaže.

Še ena druga gonilna moč zapeljuje večkrat naše kmečke posestnike v to, da stavijo drage masivne stavbe, in ta sila je: Naši kmečki gospodarji hočejo vse, kar delajo, napraviti trdno — za vero, kar pa je trdno, stane veliko denarja. Vprašanje pa je, do ktere mere je to stremljenje opravičeno. Da mora biti vse, kar se dela, solidno in trdno, to je gotovo, ker drugače bi se nam opravičeno očitalo, da se s stavbami igramo. To bi pomenilo pa še večje zapravljanje denarja, kakor stavljanje preveč masivnih poslopij.

Kako se naj torej ravnamo, da bodemo šli pravo, srednjo pot. Obdržimo stara poslopja tako dolgo, dokler nas prav nujno razlogi ne silijo v to, da jih odstranimo in nadomestimo z novimi. Naravnost neverjetno pa je, kaj je večkrat našim gospodarjem zadosten razlog, da se odločijo za odstranitev starih poslopij. Ta hlev po svoji legi ne paše k drugim gospodarskim poslopjem, stavba je zastarela, notranja razdelitev ne ugaja, zid je razdrapan, ker se ga še nikdar ni ometalo in izgleda vsled tega, kakor da bi bil slab, pri hlevu ni mogoče te ali druge moderne naprave upeljati.

Pridem k posestniku, ki prosi podpore pri svojih gospodarskih poslopih. Po vrsti pregledujemo poslopje za poslopjem. Res je bilo vse zanemarjeno, toda vse je v takem stanju, da bi se z naravnost malenkostnimi stroški dalo v prav dobra poslopja napraviti. Poglejmo tu samo en račun. Za hlev je možakar proračunal (nizko) 4000 K. Hlev je bil še popolnoma dobro ohranjen, manjkalo mu je svetlobe in pa na pravem mestu mu ni ležal. Poprava starega hleva sem jaz proračunal na slabih 300 K. Sedaj pa pomislite velikansko razliko mej svotama 300 K in 4000 K. Vspeh pa popolnoma isti! Posestnik bi z novo stavbo vrgel vsako leto najmanj svojih 3—400 K ven. Kje jih naj dobi mali posestnik, ki si mora v današnjih razmerah davke v znesku letnih 50—60 K takorekoč od ust odtrgati. Konforta in komoditete v starih stavbah seveda ne moremo upeljati. Te pa tudi nimajo pomena za gospodarski uspeh. Za dober razvoj živine neobhodno potrebno svetlobo, dober zrak in snago pa je mogoče povsodi poskrbeti.

Veliko preveč vneti so naši posestniki za obokanje zlasti hlevov in svinjakov. Ker so stari zidovi za obokanje navadno preslabi, je seveda večkrat tudi v tem važen razlog, da se cela stavba nova napravi. Oboku se pripisuje, da je za vedno, da je ognja varen in da ne propušča hlevskih soparov, ki bi vrhu hleva se nahajajočo krmo kvarili. Res ima navedene prednosti v precejšnji meri zase, popolnoma pa tudi ne. Krivično pa se te prednosti odrekajo pravilno napravljenemu lesenemu stropu. Naši predniki so znali gotovo tudi dobro delati obokane strope, vendar nahajamo po večini naših starih stavb lesene strope. Tu nahajamo tramove, ki že stoletja držijo. Od kod pa ta trpežnost! Največ od tod, ker so bili tramovi pravilno vzidani.

Nikakor ni naš namen, s temi opazkami trditi, da smo povsod v vseh okoliščinah za lesene stropove. Kdor bi si moral les drago kupiti, ta bode gotovo bolj pametno segel po opeki ali betonu, kdor pa ima les doma in lastne gozdove, od koder more vedno dobivati potrebni les za vzdrževanje lesenih delov pri svojih stavbah, ta bode pa vedno šel bolj gospodarsko pot, če ostane pri lastnem domu pridelanem materijalu. Ene prednosti lesa namreč ne more nobena snov nadomestiti, namreč, da je slab prevodnik toplote in poleti bolj zdrav za živino, kakor vsaka druga snov.

Neodpustljiv gospodarski greh pa je, če kdo v hribih, kamor ni nobenega pravega dovoza in ima les pred pragom, hoče postati moderen in tam gori delati betonske stropove ali celo na železne prečnice obokati. Takih slučajev se pri nas žalibog toliko dogodi. Odločno škodljiv, rekel bi naravnost strup pa je beton in splošno tudi zid za svinje. Če se dandanes že v veliki meri svinjaki zidajo, naj se vsaj stropovi in predelki delajo leseni.

Da še naše stališče proti predragim, premasivnim kmetijsko-gospodarskim stavbam utemeljimo, pripomnimo, da na kmetih so in ostanejo razmere vendar precej drugačne, kakor n. pr. v mestih, ali po industrijskih krajih. Za meščane je trdnost stavbe veliko večjega pomena kakor za kmeta, zato on to lahko tudi mnogo plača, njega namreč vsaka poprava stane mnogo denarja. Kmetovalec pa male poprave na svojih gospodarskih poslopjih navadno sam popravlja in sicer tedaj, ko ima čas, njega torej ne stane nič ali vsaj mnogo ne.

Slednjič se pa vsak kmetovalec, ki hoče kako stavbo na novo postaviti ali pa popraviti vedno lahko vpraša: Za koga zidam hišo, hlev? Gotovo v prvi vrsti zase in še-le v drugi vrsti za svoje potomce. So pa gospodarji, ki samo na to mislijo, za koliko rodov morajo njegove naprave držati. V resnici pa popolnoma zadostuje, da stavba, kakor sploh vse naprave investicijskega značaja, njega dobro odslužijo ter še preidejo v primernem stanu na njegovega naslednika. Za nadaljno vzdrževanje bode pa že slednji poskrbel. To naziranje je s stališča pravičnosti že utemeljeno. Na drugi strani pa govorijo za to tudi gospodarsko politični razlogi. V kmetijski obrti donaša obresti skoro le obratni kapital, zemljiška in pa investirana glavnica, pa če ni popolnoma mrtva, donaša le nizke obresti. Torej je v interesu vspešnega gospodarstva, da imamo kolikor mogoče malo kapitala investiranega v stavbah. Svojemu nasledniku torej gospodar veliko bolje ustreže, če prepusti svoje posestvo čisto, če tudi z manj močnimi stavbami, kakor pa z bogve kako masivnimi poslopji, objednem pa celo kopico dolgov.

Veljaj torej glede vseh stavbinskih novih kakor tudi popravljalnih del pravilo: Vse Kmetijsko-gospodarske stavbe morajo, da morejo neovirano služiti svojemu namenu, to stopnjo tehnično popolniti, je treba doseči s kolikor mogoče nizkimi sredstvi, potem še-le bode z njimi doseči njih zadnji, to je gospodarski namen.

inž. R.

VABILO

na

LJUDSKI SHOD

ki ga sklicujeta skupno

„Meščanska Zveza v Kranju“ in „Kmečka Zveza za Kranj in okolico“

v nedeljo, dne 20. aprila 1913 ob 11. uri zjutraj

v „Ljudskem domu“ v Kranju.

Na shodu bodo govorili; Dr. Vladislav Pegan, odvetnik in deželni odbornik v Ljubljani; prof. V. Marinko in drugi.

Dnevni red:

Naloge Okraj. bolniških blagajn s posebnim ozirom na razmere v Kranju in okolici.

Korist vsakega meščana in okoličana, posebno tistih, ki so zavarovanci ali v kojih službi se zavarovanci nahajajo, zahteva, da se o tem natanko pouči. Le tako je mogoče preprečiti, da blagajne ne delajo krivice, kakor se je to zgodilo Štefetu in Podjedu, ki sta zavarovana pri Okrajni bolniški blagajni v Kranju. Taki slučaji se morajo enkrat za vselej onemogočiti.

Zato meščani in okoličani na shod!

„Meščanska Zveza v Kranju“ in „Kmečka Zveza za Kranj in okolico“.

Razposlana vabila veljajo kot vstopnice.

Sherlock Holmes v Kranju.

Znani detektiv in razkrinkovalec sleparjev je prišel te dni v Kranj. „Sava“ je prva priobčila to vest. Točno v soboto s četrtim vlakom se je pripeljal. V žepu je imel poleg par angleških listov tudi nekaj izvodov „Gorenjca“. In kaj mislite, kam jo je mahnil? Naravnost v „Okrajno bolniško blagajno“.

Niti Pirca niti Kokalja ni dobil doma. Kokalj je šel po svojih „kšeftih“, Pirc pa je spal. Zato mu ni kazalo druzega, kakor obrniti se na naše uredništvo.

In med našim urednikom in Sherlock Holmesom se je razvil prav zanimiv pogovor. „Kaj Vas vodi v Kranj?“ je vprašal naš urednik? „Ali nimate na Angleškem dosti opravka? Ali mislite, da bo v Kranju za Vas kaj posla? Ne verjamem. To je sicer resnica, da pri nas v Kranju marsikaj ni v redu. In če bi človek pogledal za kulise, pravijo, bi se nad marsičem razjezil. Ali da bi tičalo za temi govoricami, kaj tacega, kar bi utegnilo tudi Vas zanimati, pa ne morem verjeti.“

„Oprostite, g. urednik, vi se motite v toliko, da mislite, da mene zanimajo samo lumparije v velikem. Tisti Sherlock Holmes, ki ga slikajo njegovi romani, ni povsem resničen. Za vsako lumparijo se Sherlock zanima. Iz principa! Preganjati nepoštenje, zlorabo javne oblasti, zasledovati krivico v vseh oblikah, v malem in velikem, to je njegova prava naloga. Zdaj se pokaže tu zdaj tam, in spravi na dan krivice, ki sicer niso tacega značaja, da bi pretresale svet, so pa vendar take, da morajo razburiti vsacega poštenega človeka. Preganjati krivico radi krivice, preganjati krivico posebno tam, kjer pod njo trpe reveži, to je nova, veliko idealnejša naloga Sherlocka Holmesa. Čudno, da v Kranju še niste o tem nič slišali!“

Naš urednik je bil nekaj v zadregi. Zdelo se mu je, kakor da leži v zadnjih besedah Sherlockovih na račun Kranjcev majhen očitek. Zato je odgovoril: „Veseli me, g. Sherlock, da Vas vodijo tako plemeniti nameni po svetu. A v Kranju je ogromna večina meščanstva sovražna vsaki krivici in tudi v tej vlogi, Sherlock, h kateri Vam sicer čestitam, v Kranju, hvala Bogu, ne boste dobili nobenega opravka.“

„Nobenega opravka?“ pravite. Pri teh besedah je čuden nasmeh šinil preko njegovega lica. Nastal je molk za trenutek. „Nobenega opravka?“ je ponovil po kratkem odmoru, in potegnil iz levega žepa par zadnjih številk „Gorenjca“.

„Čitatejte, prosim!“ Pokazal mi je s prstom na neko mesto v Gorenjcu: Tam je stalo tó-le: Podjed, kojega ženi blagajna ni hotela izplačati polovice bolnišnine za čas, ko se je mož zdravil v bolnišnici, se ve še natanko spominjati, kako je „ta, ki pri kasi denar daje“, na glas zaklicala: „Še nikoli nismo nobenemu dali, pa tudi Vam ne bomo dali.“ Iz nadaljnega sledi, da sta se načelništvo in razsodišče, oba postavila na isto stališče, da namreč zavarovancu v tem slučaju ne gre nobena podpora. Podjed je bil tako pripravljen ob 21 K. Ali mislite, da se nad tem ni vredno malo ustaviti? Recimo, da je bilo sto tacih slučajev v blagajni tekom zadnjih par let. Potem znaša škoda, ki so jo zavarovanci pri tem zavodu trpeli radi tega, že 2100 K. In to ni igrača. Teh 2100 K bi bilo po krivici vzetih iz žepa 100 revnim družinam v Kranju in okolici, ki so živele v revščini ob času očetove bolezni. Kaj vi pravite na to?“

Naš urednik je ugovarjal, češ da ni verjetno, da bi bilo toliko takih slučajev. Sherlock Holmes pa je rekel: „Blagajna že obstoja nad 15 let, in v teh 15 letih, pravite, da ni bilo sto tacih slučajev? Še več, veliko več jih je bilo in zgornja svota bi se brezdvoma podvojila in potrojila, ko bi mogli dognati vse te slučaje“. Po kratkem odmoru je nadaljeval: „Kaj pravite n.p.k „ustmenemu odloku štev. 400,“ s katerim je bila Podjedu odklonjena podpora? Rad bi si ogledal tisti „ustmeni odlok št. 400“. Veliko sem že hodil po svetu, a ustmenih odlokov, ki nosijo številke in imajo značaj uradnih dokumentov, še nisem srečal nikjer. Prav za to sem šel takoj v blagajno, da vidim to posebnost. Žalibog nisem dobil v blagajni ne Pirca ne Kokalja, da bi zvedel, kateri izmed obeh je prišel na to kurijozno idejo. Kaka škoda! In tacih odlokov imajo že 400, ker naš nosi št. 400. Bogve, kje in kako imajo shranjene te odloke. Morebiti bi mi enega odstopili, da ga kot kranjsko znamenitost obelodanim v svojih romanih. Pri teh besedah je se Sherlock malo namuzal, potem pa nadaljeval: „Toda jaz nisem turist, ki zbira znamenitosti, ampak kriminalist, ki preganja krivico. Zato me ti ustmeni odloki štev. 1—400 zanimajo predvsem s tega stališča. Za ustmenim odlokom štev. 400 se skriva, kakor ste g. urednik dokazali, velika lumparija. Kje je zapisano, da se za ostalimi 399 ustmenimi odloki tudi ne skriva krivica? Možnost je dana. Javnost v Kranju sme z vso pravico zahtevati, da se dajo vsi ti famozni ustmeni odloki javnosti v vednost, da se bo vedelo, je-li ta inštitucija „ustmenih odlokov“ v Okrajni bolniški blagajni namenjena, da se z njo prikrivajo lumparije, ali pa ima svoj izvir drugje.“

„Da bi se za temi 400 ustmenimi odloki mogle skrivati lumparije, g. Sherlock, na to pa še mislil nisem. Mogoče pa je vse!“ je dejal naš urednik in se čudil, kako se Sherlock zanima za vse detajle.

„Pa še nekaj!“ je nadaljeval Sherlock. Že iz tega materijala, ki ste ga spravili v Gorenjcu na dan, je razvidno, da blagajna postopa čisto samovoljno z zavarovanci, ne meneč se za pravico in pravila. V tej blagajni mora vladati v občevanju z zavarovanci popolna anarhija, tako da nihče ne ve, pri čem da je.“

„To je pa preveč, g. Sherlock! Oprostite, meni se zdi, da vi delate zaključke, ne da bi imeli v rokah kake dokaze,“ je ustavil Sherlocka naš urednik.

„O ne, ne“, je povzel zopet ta za besedo. Poglejte! Za Štefeta je izdalo načelništvo pismen odlok, s katerim mu je bila odrečena podpora. Za Podjeda pa je bil dober „ustmen odlok št. 400.“ Čudna ta dvojna mera. Nekateri zavarovanci so deležni pismenih, nekateri pa ustmenih odlokov. Kakor se že blagajni zljubi. Tako je zavarovanec faktično oropan vsake možnosti, da bi se mogel pravočasno pritožiti na razsodišče. In to je zelo umevno.

Misleč, da bo deležen pismenega odloka, v katerem bo povedano, do kdaj ima čas pritožiti se, mož čaka in čaka. Navsezadnje se naveličа čakati in vloži pritožbo. Tedaj pa se pokaže ustmeni odlok štev. toliko in toliko s tega in tega dne, o katerem dotlej mož nič vedel ni, in razsodišče ima lahko delo tudi najbolj upravičeno pritožbo kot zakasnelo zavrniti. Priča Podjedov slučaj. Ali ni pri tem upravičena moja trditev: da pri teh razmerah v tej blagajni vlada popolna anarhija v občevanju z zavarovanci?“

„Toda prosim Vas, g. Sherlock, Vi prav nič ne upoštevate, da je načelnik naše vzorne Okrajne bolniške blagajne g. deželni poslanec Ciril Pirc! On bo strašno hud! Kako morete kaj tacega govoriti?“ Tako je skušal naš urednik pomiriti Sherlocka, ki se je razvnemal bolj in bolj.

„Pirc, kdo je to Pirc? Jaz ga ne poznam! Na Angleškem še nismo nič slišali o njem“, se je malo nevoljen radi te opazke odrezal Scherlock, potem pa je razvijal mirno dalje svoja izvajanja: „V Okrajni bolniški blagajni v Kranju vlada taka anarhija, da si noben zavarovanec ne more biti v svesti, da bo dobil v resnici podporo, ki mu gre. Lepo Vas prosim, saj ste sami pisali o tistem žandarju, ki preganja „simulante“ in ki je, kakor se splošno govori, baje plačan „od štuka“. Ta zato tudi strašno vestno opravlja svojo častno službo. Kakor zdravnik tipa žilo bolnikom, seveda če mu puste. Nekemu delavcu na Primskovem jo je potipal in gledajoč na uro, je konštatiral, da mu še dobro bije. „Pri moj duš' teb' pa še dobr' bije“ je vzkliknil. „Ti ni sile“. Tako je postavil kot veščak diagnozo, ki je v očeh blagajne vse drugače merodajna za izplačilo bolnišnine kot pa izpričevalo od zdravnika!“

„To je pa res!“ je moral naš urednik priznati. „Tudi meni je znano več slučajev, ko je radi tega žandarja prišel bolnik ob vso podporo in to ob času, ko je bil prav nevarno bolan. Ali hočete, da Vam povem par slučajev? Eden se je zgodil na Primskovem.

„Nimam časa“, se je branil Sherlock. „Čas hiti in do večera bi rad še važne stvari opravil v Kranju.“

„Škoda“, je ugovarjal naš urednik. Prav zanimive slučaje imamo na razpolago, slučaje, ki bi Vas gotovo zanimali. Sicer pa, ali se Vam tako mudi? Ostanite do nedelje v Kranju! V nedeljo imamo shod v Ljudskem domu. Tam bo prišlo vse to na razgovor, pa še marsikaj druzega. Ljudje bodo prav veseli, če pridete tudi Vi na shod!“

Sherlock je nekoliko pomislil, potem pa je dejal: Sicer nimam mnogo časa. Če pa mislite, da bo to stvari koristilo, Vam bom poskusil vstreči. Dobro, pa pridem na Vaš shod v nedeljo. Jutrišnji

dan pa porabim, da se osebno informiram nekoliko v Kranju. Morebiti dobim kaj, kar me bo zanimalo. Kokaljev Lajh si bom tudi ogledal."

Urednik naš je bil zelo zadovoljen, da je mogel Sherlocka pridržati v Kranju do nedelje. Prijazno mu je stisnil roko in s klicem: „Na svidenje v nedeljo v Ljudskem domu!" sta se gospoda razšla vsak po svojih opravkih!

Na tedenski semenj v Kranju dne 14. aprila je bilo prignanih; 123 glav domače govedi (za mesarja 60), 2 telet, 00 glav bosenske govedi, hrvaške govedi 00 in 53 domačih prašičev ter 0 domačih koz in 2 domačih ovac. — Za kilogram žive teže: za pitane vole 92 v, za srednje pitane vole 84 do 86 v, za nepitane 80 do 82 v, za bosensko goved 00 v, za teleta 1 K, za pitane prašiče 1 K 24 v, prašiči za rejo 2 K 00 v. — Za 100 kg pšenice 24 K; rž 23 K; ječmen 22 K; oves 23·— K; koruza 22·00 K; ajda 23 K; proso 21 K; krompir 7 K 00 v, fižol (rdeč) 26 K, koks 32 K, detelja 2·00 K, slanina 0·— K, drva (trda) 18 K, drva (mehka) 10 K, maslo 3·20 K, jajce 5 v, seno 7·00 K, pšenična moka 36 v, kaša 32 v, ješprenj 30 v.

Godovi prih. tedna. Nedelja (20.) sv. Sulpicij; pondeljek (21.) sv. Anzelm: torek (22.) sv. Soter in K.; sreda (23.) sv. Adalbert; četrtek (24.) sv. Jurij; petek (25.) sv. Marka ev.; sobota (26.) sv. Klet.

Živinski semenj v Bohinjski Bistrici se vrši vsled praznika Kristusovega vnebohoda naslednji dan, to je v petek, 2. maja t. l.

Podpore za umetna gnojila. Glede podpor za nakup umetnih gnojil je deželni odbor kranjski v svoji zadnji seji sklenil tako-le: K nakupu umetnih gnojil deželni odbor redno ne prispeva in bi mogel take prošnje upoštevati le v sledečih slučajih: 1. ako je gnojenje v zvezi z melioracijo pašnika ali travnika; 2. če posestnik rabi krmo za lastno živinorejo in ne za prodajo; 3. ako ima dotični posestnik urejeno gospodarstvo, zlasti hlev in gnojno jamo, po načelih umne živinoreje.

* * *

Zunanja trgovina Bosne in Hercegovine. Glasom uradnega poročila za leto 1911, je znašal to leto uvoz v Bosno in Hercegovino 3,629.856 met. stotov blaga in 13.988 glav živine v vrednosti 154,101.977 K. To je dosedaj največji uvoz v ti deželi (leta 1910. je znašal 3,101.924 met. stotov blaga in 10 tisoč 236 glav živine v skupni vrednosti 114,538.617 K). Izvoz je pa padel; znašal je leta 1911 10,792.437 met. stotov blaga in 114.317 glav živine v vrednosti 121,765.538 kron, leta 1910 pa 11 milijonov 32.123 met. stotov blaga in 260 tisoč 694 glav živine v vrednosti 132 milijonov 875.085 kron. Trgovinska bilanca Bosne in Hercegovine, ki je od leta 1907 pasivna, izkazuje l. 1911. doslej najvišji primanjkljaj v znesku 32 milijonov 336.394 K. Največ je bila temu kriva prepoved izvoza živine radi bolezni, vsled česar se je izvozilo za 15,616.484 K manj živine nego leta 1910. Uvažalo se je predvsem žito, sočivje, riž in moka, to je za 22,843.048 K. Vzrok temu je ta, ker ima plodna Posavina nezadostne prometne zveze, tako da se od tam izvažajo pridelki v Hrvaško, ostali kraji morajo pa z zunanjim uvozom prikrivati svoje potrebščine. Uvaža se dalje bombaža in bombaževega blaga za 11,597.670 K, železa za 11 milij. 528.052 K, kolonijalnega blaga za 10,210.578 K. Izvaža se pa v prvi vrsti: les, olje in šota za 36,274 850 K, živina za 12,616.327 kron, železo za 10,846.470 kron itd.

Pariz izumira! Koncem leta 1861. je imel Pariz 1,696.141 prebivalcev. Tisto leto je bilo ondi rojenih 53.570 otrok. Vsako leto se mnogo ljudij priseli v Pariz z dežele, vsled česar prebivalstvo narašča, tako da so našteli koncem lanskega leta 2,870.000 prebivalcev. V resnici pa število pravih Parižanov pada, ker imajo premalo otrok. Lani je bilo rojenih le 48.230; Sava bi jih bila prinesla nad 70.000. Samo 113 otrok pride v Parizu na 100 zakonov. Med 1000 rojenci je 66 mrtvorojenih. 14.661 dojenčkov so morali lani poslati iz Pariza v rejo na kmete, drugače bi jih bilo toliko pomrlo, da bi bilo število mrličev preseglo število rojencev. S strahom se opazuje, da število rojstev gre stalno nazaj. L. 1901. je prišlo v Parizu še 20 rojstev na 1000 prebivalcev, lani jih je bilo le še 16·4 %. Pariški listi silno tarnajo, ker izumira narod, kateremu sveti na smrtni postelji „solnce moderne kulture". Odbor 500 mož se neprenehoma posvetuje, kaj bi bilo storiti, da se ustavi izumiranje. Pa nič ne pomaga: ne nagrade, ne globe, ne sklicevanje na narodnost in na pamet. Boginja pameti, ki je svoj čas sedela v noterdamski cerkvi, je pri tej „narodni nesreči" slepa in gluha. Bo že treba nazaj poklicati starega Boga, ki še dobro vidi in sliši in ki ohranjuje narode, ker kaznuje Sodomljane.

Iz Amerike. V mestu Albany, Minn. je umrl na veliko soboto, 22. marca Primož Perne v svojem 83. letu. Rojen na Povlju v trsteniški fari, je preživel nad 30 let v Ameriki. Pred tremi leti je prišel domov, a preteklo jesen se je zopet vrnil v novo domovino. Na potu si je nakopal smrtno bolezen. Stari ljudje niso za tako dolgo pot!

Katol. izobraževalno društvo v Škofji Loki vabi k gledališki predstavi, v nedeljo, dne 20. aprila v društvenem domu. Vprizorila se bo narodna igra s petjem v petih dejanjih: „Rokovnjači". Začetek ob 7. uri zvečer.

Novejše vesti.

Rim, 17. aprila. Sv. oče se je počutil danes zjutraj nekoliko bolje.

Rim, 17. aprila. Pri Bengaziju je bil zopet boj z Beduini.

London, 17. aprila. Poslaniki so se zjedinili, da naj Črna Gora dobi denarno odškodnino, ako neha oblegati Skader.

Pariz, 17. aprila. Bolgarija je ustavila sovražnosti proti Turkom, ker so velevlasti zagrozile z demonstracijami, ako bi šli Bolgari na na Carigrad. Pred Čataldžo in Bulairjem je mir.

Belgrad, 17. aprila. V skupščini je poslanec Ribarac hotel imeti razpravo o razmerah Srbije do Bolgarije. Njegov predlog je bil odklonjen z 80 glasovi proti 20 glasom.

Bruselj, 17. aprila. 400.000 delavcev stavka, tovarne in tiskarne stoje.

Pouku in zabavi.

Iz Tržiča na Vestfalsko.

Spisal **Viktor Oadež.**

V Oberhavznu na Vestfalskem imam strica, ki je pred kakimi dvajsetimi leti šel tja iskat zaslužka v ondotnih premogokopih. Tam se je kmalu oženil z neko domačinko, s katero je začel trgovino, ki mu še danes dobro gre. Ko je zvedel, da bom pel novo mašo, je precej sklenil, da pride tudi on nanjo. Skoro nisem verjel, da bo izpeljal to namero; kajti Oberhavzen in Ljubljana — v Ljubljani sem namreč imel l. 1908 novo mašo — sta vendarle za precejšen skok narazen. In to pot naj bi stric premeril zato, da bi prišel na novo mašo? Toda resnično! Tudi v tujini je še ostal Kranjec, ki se šteje najbolj srečnega, če more biti na novi maši kakega sorodnika. Prišel je par dni pred novo mašo in pripeljal s seboj svojo najstarejšo, dvanajstletno hčerko. Ko se je čez nekaj dni povrnil v novo domovino, tedaj je zatrjeval, da še nikdar v življenju ni užil toliko sreče kot te dni. Vabil me je, naj ga, če mi bo mogoče, obiščem. Dasi sem bil od nekdaj izrečen prijatelj popotne palice, vendar nisem imel veliko upanja, da bi se kedaj odzval njegovemu vabilu.

Tri leta zatem so minula. Služboval sem kot kaplan v Tržiču na Gorenjskem. Ko sem koncem šolskega leta delal proračun glede prostega časa, ki ga bom imel v velikih počitnicah, tedaj sem videl, da imam vendar enkrat 13 dni skupaj prostih. V tem času bi se morda dalo „skočiti" v Oberhavzen. Hitro je bil načrt narejen. Naredil sem ga po, sedanjega tržaškega škofa potopisu „V Kelmorajn",[1]) kupil sem si potrebni vozni red in še pred odhodom pisal v Oberhavzen, da pridem tja v soboto 26. avgusta ob treh 38 minut popoldne. Toda kje dobiti tovariša za tako dolgo pot? Ni ga bilo dobiti. Pa poskusim enkrat sam! Poskusil sem in lahko rečem, da mi ni žal. Tovariši so mi bili sopotniki, saj ni da bi jezik za zobmi držal, če človek hodi po svetu, zlasti ker se na ta način mnogo izve od ljudi in spozna razne njihove značaje in posebnosti. Če imaš pa tovariša, si vendarle več ali manj nanj vezan; dasi ima tudi tako potovanje svoje dobre strani.

[1] V Kelmorajn. Spisal dr. Andrej Karlin. Izdala družba sv. Mohorja l. 1903.

Dalje prih.

Za smeh in kratek čas.

Pri vojakih. Korporal novincu: „Vi ste res pravi bik; samo rogov nimate!"

Pametno vprašanje. Snubec: „Imam lepo posestvo brez dolga, dosti denarja in s svojo prvo ženo sem v miru preživel petintrideset let . . . ali me hočete vzeti?" — Gospodična: „Ali nimate nobenega sina?"

Od odbora za nabiranje prispevkov „Rdečemu križu balkanskih držav" smo prejeli sledeči račun v njegovem delovanju:

Prejemki:

1. Nabralo se je v gotovini v Kranju	K 1518·96
2. Darilo mestne občine v Kranju	„ 100·—
3. Zbirka Podnartovcev po g. županu Antonu Pogačniku	„ 148·96
4. Zbirka Žabničanov po g. A. Cegnar-ju	„ 64·60
5. V nabiralnih polah neizkazano	„ 2·04
Skupno	K 1834·56
6. Skupilo za prodani krompir	K 635·97
7. Vrednost blaga, ki ga je podarila tvrdka E. Glanzman in Gassner	„ 60·—
Skupno	K 2530·53

Izdatki:

1. Vposlalo se je v bolnišnico slovenskih zdravnikov v Nišu blaga v vrednosti	K 1065·13
2. Voznina	„ 81·96
3. Poštnina	„ 7·—
4. Stroški za nabiranje in voznino krompirja	„ 50·60
5. Odposlalo se je „Bolgarskemu rdečemu križu" v gotovini	„ 600·—
6. V gotovini „Črnogorskemu rdečemu križu"	„ 725·84
Skupno	K 2530·53

Ta račun je potrjen od revizorjev in je s prilogami vred vsakemu na vpogled pri občinskemu uradu v Kranju do 30 t. m.

Odbor se vsem cenjenim damam, nabirateljicam in gospodom nabiralcem, vsem darovalcem, kar najprisrčneje zahvaljuje.

Medlost izgine!

Toliko sredstev se danes priporoča, pa vendar vsa izginejo, kakor so prišla. Ne pridobijo si zaupanja, ker se ne morejo izkazati uspešnim dolgo vrst let nazaj, kakor se o tem lahko izkaže

SCOTTOVA emulzija

katera je že 37 let slavnoznana med zdravniki in priprostim ljudstvom kot krepilno in redilno sredstvo.

Oslabelim osebam, katere vkljub svoji medlosti ne morejo prenehati z delom, se zelo priporoča, da nekaj tednov uživajo Scottovo emulzijo. To sredstvo jako dobrodelno vpliva na dober tek in krepi telo, tako, da se že po kratki vporabi opazi na dotični osebi pomlajenje in svežost razuma. 6

Mora pa biti **prava Scottova emulzija.**

Cena originalni steklenici je 2 K 50 v. Dobi se v vseh lekarnah. Kdor pošlje 50 v v znamkah na SCOTT & BOWNE, G. m. b. H., in se sklicuje na ta časopis, dostavi se mu ena pošiljatev potom lekarne za poizkušnjo.

Sprejme se

KUHARICO

ki je zmožna samostojno voditi malo gospodinjstvo.

Vpraša naj se pri upravništvu. 68 1

Zobozdravniški in zobotehniški atelje

Dr. Edv. Globočnik, okrožni zdravnik in zobozdravnik, in **Fr. Holzhacker,** konc. zobotehnik

V KRANJU

v Hlebševi hiši, nasproti rotovža, je slavnemu občinstvu vsak delavni dan od 8. ure zjutraj do 5. ure popoldne in ob nedeljah od pol 8. ure zjutraj do 11. ure dopoldne izven velikih praznikov na razpolago. 16 52—16

Ako ne morete jesti, ali ako se počutite slabo, odpomorejo vam zdravniško preizkušeno

319 12—12 **Kaiserjeve želodčne melisne karamele**

kajti po njih bodete dobili dober tek, želodec se zopet uravna in okrepi. Radi oživljajočega in osvežujočega učinka so naravnost nepogrešljive pri turah. **Paket 20 in 40 vin.** Dobi se pri **K. ŠAVNIK,** lekarna pri sv. Trojici v Kranju.

Leo Matajc *Milka Matajc* roj. *Hrovat*

poročena

Stražišče *Ljubljana*

71—1